

Геннадій Блажівський,
викладач кафедри фізичного виховання
Житомирського державного університету імені Івана Франка

ЗНАЧЕННЯ СПОРТИВНИХ СПОРУД У ФОРМУВАННІ ЗДОРОВОГО СПОСОБУ ЖИТТЯ.

Постановка проблеми. Спосіб життя населення України та стан сфери фізичної культури і спорту створюють загрозу та є суттєвим викликом для української держави на сучасному етапі її розвитку [1]. Відповідальні державні служби та інституції, які мають відношення до розвитку спортивної інфраструктури, збереження здоров'я та формування навичок здорового способу життя, потребують виконання багатьох соціальних програм. Фактично вони майже не фінансуються, а тому і не виконуються. Ситуація ускладнюється тяжким економічним і політичним становищем країни. Держава продовжує деградувати за багатьма показниками індексу людського розвитку.

До переліку основних причин виникнення кризової ситуації у сфері фізичної культури і спорту поряд з іншими чинниками відносять і критичний стан спортивної інфраструктури, здатної задовольнити потреби населення у щоденній руховій активності відповідно до фізіологічних потреб і відсутність товаровиробників доступного і високоякісного спортивного обладнання та інвентарю, які мають задовольнити попит населення [1,2].

Найгострішою проблемою є низький рівень залучення населення (13%) до занять фізкультурно-оздоровчої спрямованості, що значно поступається багатьом іншим країнам. У свідомості українського суспільства фізична культура і спорт не розглядаються як важливий засіб оздоровлення населення, організації дозвілля, формування здорового способу життя. А світовий досвід засвідчує, що оптимальна рухова активність упродовж усього життя кожної людини – найефективніший засіб профілактики захворювань та зміцнення здоров'я. За очікуваною тривалістю життя населення України посідає одне з останніх місць в Європі [2].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Сучасне матеріально-технічне оснащення фізичної культури і спорту обґрунтоване багатьма науковими працями, які певним чином вплинули на розробку нових об'ємно-планувальних рішень щодо окремих та комплексних фізкультурно-спортивних споруд, нових тренажерів і тренувальних пристроїв різної конструкції, вимірювальних приладів та спортивного інвентарю, спортивного одягу та взуття; на підвищення ефективності експлуатації фізкультурно-спортивних споруд [3,4,5].

Фізкультурно-спортивні споруди – це система, що постійно змінюється та нерозривно пов'язана з розвитком суспільства в цілому. Соціальні зміни спричинили появу нових видів і форм фізкультурно-оздоровчих і дозвільних занять, нових видів спорту. Відповідно до даних змін виникають нові типологічні особливості фізкультурно-спортивних споруд:

- змінюються спортивно-технологічні параметри місць проведення занять;
- збільшується частка універсальних, багатофункціональних будівель і споруд, що забезпечують можливість трансформації приміщень;
- розширюються асортимент споруд за рахунок приміщень для фізкультурно-оздоровчих, розважальних і клубних видів діяльності;
- посилюється взаємозв'язок критих і відкритих споруд, причому спостерігається збільшення критих по відношенню до відкритих спортивних споруд;
- розвиваються спеціалізовані спортивні центри: гірсько-лижні, вітрильні, кінно-спортивні, центри водних видів спорту та інші [3;7-8с].

Але поряд з появою безлічі нових форм і видів фізкультурно-спортивних занять, що користуються попитом у населення, навіть платних послуг (аеробіка, боулінг, катання на ковзанах та ін.), темпи росту забезпеченості фізкультурно-спортивними спорудами значно нижчі необхідних. Вони розміщені без урахування вимог рівної забезпеченості населення заняттями незалежно від місця проживання й роботи, використовуються нераціонально, їх склад, типологія та якість не відповідають сучасним вимогам.

Для занять існує певна спортивна інфраструктура. Сьогодні в Україні налічується понад 106 тисяч спортивних споруд різноманітного призначення (1108 стадіонів з трибунами понад 1500 місць, 11,7 тисяч майданчиків з тренажерним обладнанням, 1,3 тисячі майданчиків з синтетичним покриттям, 11,7 футбольних полів, 16,4 приміщень для фізкультурно-оздоровчих занять, понад 17 тисяч спортивних залів, 601 плавальний басейн, 89 веслувально-спортивних, 58 кінно-спортивних та 69 лижних баз, 62 споруди зі штучним льодом тощо) [2]. Але значна частина цих спортивних споруд була побудована ще за часів радянської влади в Україні, вони вичерпали свої амортизаційні можливості, мають не дуже привабливий вигляд та низьку пропускну здатність.

Згідно з ухваленої Кабінетом міністрів України Концепцією Загальнодержавної цільової програми розвитку фізичної культури і спорту на 2012 – 2016 роки, для розв'язання визначених проблем передбачається здійснення комплексу заходів. Серед основних планується поступове оновлення матеріально-технічної бази закладів фізичної культури і спорту, будівництво спортивних споруд та модернізація діючих, підтримання вітчизняного виробництва товарів спортивного призначення, популяризація здорового способу життя та подолання стану суспільної байдужості до здоров'я нації [1].

Виклад основного матеріалу. Розвиток фізичної культури та спорту не можливий без створення матеріальної бази у вигляді фізкультурно-спортивних споруд, які повинні бути спеціально обладнані і правильно експлуатуватися. Для нашої країни такий захід потребує значних фінансових ресурсів, які фактично для регіонів не виділяються, або вони не є значними. На місцевих рівнях застосовуються певні заходи для забезпечення населення деяких вікових груп спортивними спорудами різних категорій, але цього не достатньо.

Спортивні споруди становлять найбільшу і найвагомішу частку матеріально-технічної бази фізичної культури і спорту. Вони виконують ряд функцій, серед яких головними є навчальна, навчально-тренувальна і змагальна, а доповнюючими – оздоровча та видовищна. Для найширшого охоплення молоді заняттями фізичною культурою та спортом служать спортивні зали, манежі,

тренажерні зали, окремі та комплексні спортивні майданчики, які, як правило, належать навчальним закладам.

За оцінками фахівців, близько 75% хвороб у дорослих є наслідком умов життя в дитячі та молоді роки. Оскільки перше знайомство дитини з фізичною культурою і спортом відбувається у навчальних закладах, важко недооцінити значення спортивних споруд у формуванні навичок здорового способу життя саме у навчальних закладах.

Але, як відомо, інтерес до занять фізичною культурою та спортом формується не лише за наявності спортивних споруд, але і за їх гарним станом, сучасним оснащенням, благоустроєм територій і спортивних майданчиків, що сприяє проведенню занять на відкритому повітрі. При цьому необхідно враховувати, що сьогодні учні та студенти хочуть займатись у привабливих, комфортабельних спортивних будівлях. Таким чином, якщо матеріально-технічна база спортивних споруд навчальних закладів, її наявність, кількість, оснащеність та якість не будуть відповідати сучасним вимогам, то фізична культура і спорт не зможуть повною мірою вирішувати поставлені задачі і отже не стануть потребою молоді [6]. У цій проблемі це найважливіше завдання, яке стоїть перед навчальними закладами та перед суспільством у цілому. Тільки у такий спосіб буде подоланий перехід фізичної культури і спорту зі сфери розваг у необхідність та обов'язок молоді людини XXI століття.

Зрозуміло, що такий шлях потребує значних коштів. Але на думку багатьох соціологів, педагогів та спеціалістів у розвитку фізичної культури та спорту, варто робити акцент саме на будівництві нових та сучасних спортивних споруд, модернізації діючих та їх оснащенні сучасним обладнанням та інвентарем, адже покоління XXI століття не залучити до занять фізичною культурою та спортом, закликаючи їх займатись у старих, необладнаних спортивних залах та стадіонах.

Який існує вихід із такої ситуації, враховуючи кризовий стан економіки в Україні? Великою популярністю у Європі, останнім часом в Росії стало використання спортивних споруд із швидко зведених конструкцій.

Технології будівництва із подібних конструкцій мають цілий ряд переваг: висока швидкість виконання робіт (2-3 місяці); гарантована якість матеріалів, виготовлених у заводських умовах; можливість побудови будь-яких архітектурних форм, без ускладнення конструкцій; простота та зручність зборки; зниження затрат на проведення робіт за рахунок трудомісткості будівництва на 40-70% у порівнянні з традиційним будівництвом, економії на нульовому циклі (як правило, роботи по фундаменту потребують у 2 рази менше витрат), зменшення вартості доставки. Хоча сучасне «швидке» спортивне будівництво – це скоріше будівництво від «бідності», воно в середньому втричі дешевше. Кращим способом будівництва спортивних споруд є капітальне монолітне будівництво, якість якого буде у декілька разів вищою. Але швидко зведені спортивні споруди потрібні хоча б тому, що дозволяють заповнити існуючий вакуум, задовольнити потребу молоді дешевими спорудами. І тільки після заповнення цього вакууму, з відновленням економічного росту в країні можливий перехід до серйозного будівництва, а звідси кількість поступово переросте у якість.

На нашу думку, одним із шляхів підвищення значення спортивних споруд у формуванні здорової нації, здорового способу життя є подолання проблем сезонної експлуатації відкритих й інтенсифікації використання критих спортивних споруд. Україна є однією з багатьох країн, де сезони використання критих і відкритих спортивних споруд характеризуються значними температурними перепадами. Як показує практика експлуатації, більшість площинних і дорогих об'ємних споруд мають низьку середньорічну відвідуваність. Причина цьому: криті спортивні споруди, створюючи в холодну пору року комфортні умови для учнів, студентів, спортсменів, улітку не можуть конкурувати з відкритими спорудами, які забезпечують найбільший ефект занять фізичною культурою і спортом в умовах природного середовища. Більшість же відкритих споруд у холодний період року повністю припиняють свою роботу.

Очевидно, що пошук рішень ефективності використання спортивних споруд має проводитись не лише шляхом удосконалення методів їх експлуатації,

але і створення нових типів споруд, що відповідатимуть вимогам роботи протягом року. Одна з можливостей вирішення цієї проблеми полягає у створенні спортивних споруд з трансформованими огорожувальними конструкціями, критих взимку і таких, що відкриваються на літо [3,4,5]. У результаті необхідних досліджень виявили номенклатурну доцільність використання відкритих спортивних споруд з огорожувальними накриттями, що трансформуються, за найбільш популярними і відвідуваними видами спорту, а саме: з міні-футбольними полями зі штучним покриттям (у тому числі у навчальних закладах); окремими або комплексними спорудами для занять з футболу, баскетболу, волейболу, тенісу; спорудами зі штучним льодом для масового і фігурного катання, ковзанки для хокею; плавальними басейнами.

Спортивні споруди з огорожувальними конструкціями, що трансформуються, матимуть одночасно властивості як закритих, так і відкритих споруд, що забезпечить оперативний вибір режиму роботи залежно від зміни погодних умов. Таким чином передумовою створення трансформованих покриттів є необхідність подолання сезонної експлуатації відкритих та інтенсифікації використання критих спортивних споруд [4,5].

Висновки. Зміцнення матеріально-спортивної бази спорту і будівництво нових спортивних об'єктів – необхідна умова формування здорової нації [1]. Особлива роль у зміцненні здоров'я українців належить сучасним спортивним спорудам. Сьогодні будівництво спортивних об'єктів набуває все більшого значення. Але в Україні ще не сформовано необхідну сучасну спортивну інфраструктуру за місцем навчання, проживання, роботи та відпочинку.

Тому, без всякого сумніву, будівництво, відродження, реконструкція спортивно-оздоровчих об'єктів – одна із найважливіших суспільних задач, яка може суттєво підняти рівень фізичної культури і спорту, сприяти формуванню здорового способу життя, покращити комфортабельність та архітектурну привабливість того чи іншого мікрорайону або студентського містечка. Не дивлячись на те, що будівництво та реконструкція будівель та споруджень спортивно-оздоровчого напрямлення одна із найбільш матеріало та трудомістких

видів виробництва у розвитку матеріально-технічної бази спорту, однак іншого шляху у вирішенні цієї проблеми не існує.

Інтерес молоді до занять фізичною культурою і спортом формується перш за все хорошим станом спортивних споруд, їх сучасним оздобленням, відкриттям нових спортивних будівель, створенням і придбанням сучасного інвентаря та обладнання. Не викликає сумніву, що без залучення до масового заняття фізичною культурою та спортом дітей, підлітків, студентської молоді стає не можливою ефективна модернізація країни та суспільства.

Бібліографія:

1. Концепція Загальнодержавної цільової соціальної програми розвитку фізичної культури і спорту на 2012 – 2016 роки [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.Rada.gov.ua/laws/show/828-2011-%d1%80>.
2. Виступ Голови Державної служби молоді та спорту України Равіля Сафіулліна на III Спортивному конгресі України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://Dsmu.Gov.ua/index/ua/material/8732>.
3. Аристова Л. В. Физкультурно-спортивные сооружения /Л. В. Аристова - спортакадемпресс М, 1999. – 7-8, 469-496 с.
4. Спортивные быстровозводимые сооружения. Быстровозводимые конструкции: за и против. <http://euroangar.Livejournal.Com/5767.htm/>.
5. Дмитренко А. Ю. Спортивні споруди з тентовими покриттями, що трансформуються [Електронний доступ]. – Режим доступу: / Дмитренко А. Ю., Рябіко Г. Д., Лях В. М. [http://www.rusnauka.com/12 KPSN 2010/Stroitelsvo/63725.dok.htm](http://www.rusnauka.com/12_KPSN2010/Stroitelsvo/63725.dok.htm)
6. Крамской С. И. Спортсооружения как один из факторов формирования физической культуры студентов / С. И. Крамской // Физическое воспитание студентов творческих специальностей. – 2003 – №3. – С. 137 – 145.